

Kivimetafooride looja

Väike-Maarja köstri poja, arhitekt Alar Kotli mahu-kasse kõrge ajaprooviga loomingusse kuulub koole, kirikuid ja kodusid, nii Rakvere vaimukese kui ka eesti rahvusluse sümbol - Tallinna laululava.

Inna Grünfeldt

“Alar Kotli on loonud hulga hooneid, mis jäävad meile sümboliseerima Eesti Vabariiki,” ütles Kotli loomingut põhjalikult uurinud ajaloolane Mart Kalm arhitekti 100. sünniaastapäeva kogunemisel Väike-Maarjas. “Tema tehtud kantsleiohones elab president Rüütel praegu. Toompea loss Kubernerite aiaga. Rakvere gümnaasium. Hilisemast loominguist muidugi laululava, mille tähtsus eriti just pärast seda laulupidu, kus rahvas uuesti laulupeo omaks võttis, omab püsivat väärtust.”

Mart Kalmu meelest on imetusväärne, et 1950-ndate aastate lõpus, kui paljud arhitektid ei suutnud enam selga sirgu ajada, suutis 60. eluaastale lähenev Kotli kavandada laululava - kõige läänelikuma, uhkema ja võimsama maja, ehitada rahvakunstilise tehnoloogiliselt innovatiivseima konstruktsiooniga futuristliku hoone, kujult laulja suu metafoori.

Maketi tegi Kotli papist ja lõngadest. “Kotli oma arhitekti-intuitsiooniga määras kaarte kallete nurga sada protsenti õigesti, tehnikateadlased ainult kinnitasid seda. Uhke mees - eluõhtul kõrgvormis,” tähendas Kalm.

Skulptuurid ja ehted

Aukartustäratav hulk kauneid hooneid moodustab vaid ühe tahu Alar Kotli loomingust. Väike-Maarja muuseumis avatud Alar Kotli koolipõlveaegsete joonistuste ja akvarellide näitus, kus kujutatud Väike-Maarja ja õpingutelinna Rakvere paiku ja meeolusid, annab ettekujutuse varasest loominguist.

Valdkond, kus Alar Kotli jõudis kätte külge panna, oli tema

arhitektist tütre Anu Kotli sõnul lai. “Ta on teinud tekstiile, skulptuure, joonistusi, ehteid. Emal on lambakondist tehtud kaelaehed. Põlnud valdkonda, mida ta ei puudutanud, sest tema loomisjõud oli nii suur,” rääkis tütar. “Isa oli väga loominguiline inimene, ta ei suutnud kunagi istuda käed süles, alati tegi midagi, kas või joonistas peret, lapsi. Kuigi ta oli tööga väga hõivatud, oli ta ikka pere jaoks olemas, pere oli talle väga tähtis.”

Väike-Maarjasse oli Alar Kotli mälestuspäevale tulnud tema viiest lapsest neli: Anu, Tõnu, Viido ja Malle. Jalutuskäigul Kotliga seotud paikades meenutas poeg Viido 1933. aastal valminud maja juures, mille Alar Kotli projekteeris isale-emale ja mida Mart Kalm nimetas klassikaliseks eestiaegse kodu ideaaliks, et majja koliti päeval, kui tema sündis.

“Kõik inimesed, kellega isa koos töötas, on raakinud temast kenasti ja südamlikult. Mitte ainult arhitektid, ka kalkeerijad ja teised lihtsa töö tegijad,” meenutas Anu Kotli. “Kahjuks pole ma arhitektina saanud isaga koos töötada, olin teisel kursusel, kui ta suri. Ainult nii palju, kui lapsepõlves sain üle tema õla vaadata. Koduarhiivi läbi töötades õpin tema loomingu kaudu isa paremini tundma, leian huvipakkuvaid detaile, näen proportsioonitunnust joonistustes.”

Et Alar Kotli arhitektisaatus kujunes õnnelikuks, oli Mart Kalm arvates oma osa ka isikuseomadustel. “Ta oli kaine mõtlemisega mees, mitte boheemlik kunstnik, oli hea ja avatud suhtleja,” iseloomustas Kalm.

Loomingu tippkool

Kuigi Kotlite pere elas küüditamishirmus ja sahvrisse valmis pandud toidupakis vahetati aegajalt või värskema vastu, sündisid uued hooned.

“Kotli pidi kavandama ka punamonumente, kuigi oli arhitektide liidu esimehe kohalt maha võetud kui kodanlik nat-

ARHITEKT

Alar Kotli (27. VIII 1904 Väike-Maarja - 4. X 1963 Tallinn). Projekteerinud Rakvere ja Tapa koolimaja, Kadrioru presidendikantselei, TPU peahoone, Tartu kaitseliidu maja, Tallinna laululava. Kavandanud Estonia teatri- ja kontserdisaali taasehituse. Koostanud elumute tüüpprojekte, kujundanud mööblit ja monumente.

sionalist,” rääkis kunstiteadlane Mart Kalm.

Üks selline on ka Rakveres. Üsna tagasihoidlikult väljakuveeres, mida ääristavad Alar Kotli suurteos - Rakvere gümnaasium, Kotli poolt koolina projekteeritud polikliinikumaja ja tema loodud, kuid siiani lõpuni teostamata Pauluse kirik. “See on Rakvere vaimu keskus. Hooned saavad tühjast ruumist väärrika distantsi, siin on võimalik vaimu eksponeerida,” rääkis Mart Kalm ja süvenes Pauluse kiriku itaalia-pärasesse vormi ja sellesse sulatatud moodsatesse võtetesse.

Rakvere gümnaasiumi hoonet peab Kalm Alar Kotli loomingu üheks kõrghetkeks. “Tegemist on Eesti ühe kaunima ja luksuslikuma koolimajaga üldse, mida ehk ületab vaid Johanson-Jürvetsoni loodud Westholmi gümnaasium Tallinnas. Rakvere koolimaja mõjub siiski apoliitilisema ja soliidsemana. Kool kui hariduse ja valguse tempel,” hindas Kalm.

“Müts maha Rakvere ees, sest arhitekt ilma tellijata ei ole palju. Sama suurtest Eesti väikelinnadest ei suutnud ükski tellida nii kaunist ja võimsat koolimaja. Eriti luksuslik, et eraldi on aula ja võimla. Seda oli väga harva enne Rakveret,” rääkis Kalm ja süvenes kauni maja detailidesse, mis jäävad vaatajat vaimustama. Ühendama sajandeid.